

Тема: Алгоритичні образи повісті «Чайка Джонатан Лівінгстон»

Мета: розвиток компетентностей

предметних і комунікативних: знання сюжету «Чайка Джонатан Лівінгстон»; уміння передавати художній твір у різний спосіб, відповідати на запитання до тексту, знаходити в тексті художню деталь і визначати її смислове навантаження, характеризувати алгоритичні образи твору, висловлювати своє ставлення до зображених у творі ситуацій, явищ тощо; уміння визначати актуальні проблеми, розкриті у творі через алгоритичні образи, висловлювати судження про різні життєві позиції, висвітлені у творі;

ключових: уміння визначати головну і другорядну інформацію, співвідносити зміст і контекст твору; уміння працювати з елементами тексту, добирати доречні мовні засоби, виявляючи художньо-образне, асоціативне мислення, створювати власний текст / медіапродукт на основі прочитаного матеріалу; зіставляти власну думку із думкою інших осіб.

Обладнання: підручники, зошити, ПК, презентація.

Тип уроку: урок формування нових знань, умінь та навичок.

Зміст уроку

I. Актуалізація знань

Хвилинка творчості. Презентація на тему «Фігури пілотування, які згадуються в повісті Р. Баха». Мертва петля (в авіації) – фігура вищого пілотажу, відома також як «петля Нестерова». Замкнена петля у вертикальній площині. Штопор (в авіації) – особливий, критичний режим польоту літака (планера), що полягає в його зниженні по крутій низхідній спіралі малого радіусу з одночасним обертанням щодо всіх трьох його осей. Переворот Імельмана, або Петля Імельмана, – фігура складного пілотажу, напівпетля з напівбочкою. Являє собою половину висхідної петлі, яка завершується у верхній точці переворотом на 180 градусів для виходу у звичайний горизонтальний політ.

Бесіда з учнями.

- Про що розповідається в повісті Р. Баха, яка її тема?
- Яку проблему порушує письменник? (Пошуки сенсу життя, його мети).
- Через які образи вирішує цю проблему автор? Який прийом використовує?
- Визначте основну ідею повісті. (Самовдосконалення і відкриття нових меж життя.)

II. Мотивація навчальної діяльності

Повідомлення теми уроку. Визначення очікуваних результатів відповідно до орієнтирів навчальної програми.

Слово вчителя. Не дуже розраховуючи на успіх, рукопис повісті неохоче взяв один журнал, бо не мав матеріалу для чергового номера. Згодом повість навіть передрукували в кількох закордонних журналах в Австралії, Бельгії, Франції, але читачі її не помітили. Але якось рукопис потрапив до рук завідувачки відділу дитячої літератури видавництва «Макміллан». Вона шукала щось цікаве на популярну тему польотів і побачила в «Джонатані» щось більше, ніж просто казочку для дітей. Видавництво забезпечило книгу ілюстраціями фотографа-аніمالіста Рассела Мансона, якого по праву можна вважати

співавтором популярної книги. Історія чайки Джонатана була видана з чудовими фотографіями, які привернули увагу до фантастичного сюжету...

Це було звернення до тих «небагатьох обраних», хто був готовий змінити щоденну бійку за смачні жирні риб'ячі голови на безкорисливу досконалість польоту. Таких виявилось надзвичайно багато... Р. Бах якось зауважив: «Періодично люди знаходять у моїх книжках значно більше, ніж я міг припустити». Зрозуміло, що кожен читач шукає у творі співзвучне його переконанням, життєвому досвіду. Ясно одне: ми справді самі створюємо навколишній світ, і в нашій силі бути здоровими й щасливими чи нещасними й злочасними, злетіти увись чи жити приземлено. Це і стверджує митець через алегорію.

III. Сприйняття і засвоєння матеріалу

Актуалізація літературознавчого поняття.

Алегорія – спосіб двопланового художнього зображення, що ґрунтується на приховуванні певних понять, явищ, предметів під конкретними художніми образами із відповідними асоціаціями.

Розповідь учителя з елементами евристичної бесіди. Людина може літати. Це доводить Річард Бах усім своїм життям і своїми книгами. Тому всі персонажі й події «Чайки Джонатан Лівінгстон» служать алегорією для передачі авторських уявлень про світ і людину.

– Яку ж філософську ідею ми знайшли в повісті на попередньому уроці? Яким бачить життя Р. Бах? (Автор показує, що наше буття не обмежується простором та часом. Він обстоює ідею, що ми насправді не народжуємося і не помираємо, а приходимо в цей світ для того, щоб отримати радість від самовдосконалення, поділитися досвідом з іншими людьми, навчитися любити і прощати, а потім переходимо в інший світ.)

– Якими у творі є чайки? Чи кожна чайка має ім'я?

– Яким є устрій життя Зграї чайок?

– Чи випадково, що для ілюстрації притчі видавці звернулися до «документального» жанру – фотографії? (Справжність землі, моря і неба, політ чайок не тільки суперечила притчі, а й навіть надала достовірності історії незвичайної чайки. Що таке щоденні польоти чайок за рибою та підбирання жалюгідних крихт і об'їдків після удачливих рибалок як не стиль людського життя, заснований на непорушному Законі Зграї (тобто натовпу) – не виходити за рамки звичних норм. Рада Чайок – це алегоричний образ людського осуду, який не сприймає нічого, що йде врозріз із загальноприйнятими уявленнями, навіть якщо це може принести благо Зграї. Прагнення Джонатана до пізнання світу – це спроба окремих неординарних особистостей дізнатися сенс буття. Мета життя мислиться Річардом Бахом двояко: з одного боку, людина повинна самовдосконалюватись, з іншого – сприяти в цьому іншим. Останнє, на думку, автора і є справжня Любов до ближнього.)

– У Зграї можна виокремити окремих чайок і розповісти про них, чи Згряя, навпаки, є цілісним образом, єдністю? Як це передано у творі? (Метафора «вісім тисяч очей».)

– Які чайки мають імена й певні характеристики? (Джонатан та його учні.)

Отже, система образів побудована на протиставленні двох образів: сірої Зграї (вісім тисяч очей) та чайки Джонатана з його учнями. Із самого початку про Джонатана ми дізнаємось тільки те, що він голодний, радісний та допитливий, а про його однодумців ще менше: наставник Салліван і старий Чіанг – втілення мудрості. Наприкінці ми зустрічаємось із ще одним вигнанцем Флетчером Ліндом – дуже молодою чайкою, сильною і спритною. Флетчер засвоює всі уроки Джонатана, допомагає йому навчати тих, хто приєднався пізніше.

Якщо ви прочитаєте повний текст повісті, то познайомитеся з іншими учнями Джонатана. Це Мартін Уільям – непомітний і маленький, Клерк Мейнгард – із зламаним

крилом, Чарльз-Роланд – здивований, щасливий і повний рішучості завтра підняти ще вище та інші. Ці образи мало індивідуалізовані, що зумовлене обраним автором жанром притчі.

Отже, Джонатан та його учні – це не просто чайки, вони уособлюють людей, які прагнуть знань, досконалості. Крила – це символ мрії, свободи, волі, духовності, багатства думки, емоційного піднесення, могутності, незалежності й впевненості. Образ крил символізує всі ті чесноти, які роблять людину Людиною. Недарма в греків крила символізували любов і перемогу. А давньогрецький філософ Платон вважав крила символом розуму.

Поетична хвилинка.

Вірш Л. Костенко «Крила»:

А й правда, крилатим ґрунту не треба.
Землі немає, то буде небо.

Немає поля, то буде воля.
Немає пари, то будуть хмари.

В цьому, напевно, правда пташина...
А як же людина? А що ж людина?

Живе на землі. Сама не літає.
А крила має. А крила має!

Вони, ті крила, не з пуху-пір'я,
А з правди, чесноти і довір'я.

У кого — з вірності у коханні.
У кого — з вічного поривання.

У кого — з щирості до роботи.
У кого — з щедрості на турботи.

У кого — з пісні, або з надії,
Або з поезії, або з мрії.

Людина нібито не літає...
А крила має. А крила має!

Або читання вірша Б. Ступкою:

(https://drive.google.com/file/d/1bTaz2bE2G0KL71Q9EGAbCDMaSyUA9QZf/view?usp=drive_link)

Або мультфільм:

(https://drive.google.com/file/d/1joMQNk2q-OI7rKsrD6RxYqvImAWyhSx5/view?usp=drive_link)

IV. Формування знань, умінь, навичок, компетенцій

Робота із завданнями робочого аркуша. Аналіз алегоричних образів твору (у групах).

Образ Джонатана Лівінгстона

<i>Риса характеру</i>	<i>Алегоричний зміст</i>
Мрія літати	Долання стереотипів, висока мета, пізнання істини
Голодний	Жага знань, потяг до досягнення себе і світу
Самотній вигнанець	Обраність, мудрість
Терпіння і наполегливість	Віра в себе
Бажання навчити, передати знання іншим	Любов до людей, прагнення добра, відкритість
Чайка з іменем	Духовність, особистість

Образ Зграї чайок

<i>Зграя чайок</i>	<i>Людське суспільство</i>
Польоти чайок	Буденність існування, спосіб виживання
«Чвари за риб'ячі голови»	Життєва конкуренція, обмеженість та жадібність, бездуховність
Слухняність, вірність Закону Зграї	Обмеженість, звичка жити за одвічними правилами
Згуртованість у цілісну Зграю	Страх бути особливим, зробити крок у незвідане, боязнь самотності
Небажання вчитися нового	Страх змін
Відсутність імен	Бездуховність, безликість «одного з натовпу»

– У повісті зустрічаються поняття *небо* і *небеса*. Яка між ними відмінність? (Небо – місце, де літає Зграя чайок. «Небеса – це не час і не місце. Це досягнення досконалості», бо «життя не полягає в їжі, боротьбі за владу в Зграї», «суть життя в тому, щоб досягнути досконалості і розповісти про це іншим».)

V. Закріплення матеріалу, узагальнення та корекція знань

Інтерактивна вправа. Символіка образів. «Чайка Джонатан Лівінгстон»: <https://learningapps.org/display?v=p99y86m5j24>

Вправа з робочого аркуша «Магічний квадрат». Художні засоби, які вживаються в переносному значенні, що їх використовує Річард Бах (знайти і виписати).

VI. Підбиття підсумків

Складання асоціативно-опорної схеми «Мої крила» (зразок подається).

Небо (небеса)

Воля

Гідність

Натхнення

Творчість

Духовність

Справжнє життя

Досконалість

Істинність

Мрія

Краса

Любов

Працюємо вдома

1. Розкажіть історію чайки Джонатана від імені чайки зі Зграї, від імені Флетчера, від імені самого Джонатана.
2. Випишіть у зошит та поясніть алегоричні образи твору.
3. У четвертій, найновішій, частині повісті Флетчер продовжує справу Джонатана, але чайки віддають перевагу поклонінню образу Джонатана більше, ніж тренуванням. Спрогнозуйте зміст цієї частини твору.